

Erősen gyanítható, hogy itt egy gödörház részletét fogtuk meg. Leletanyag nem került elő belőle, datálása egyelőre lehetetlen. Általánosságban igaz, hogy rendkívül kevés leletanyag került elő, és az is inkább rétegből, semmint objektumokból. A minimális őskori kerámia mellett egy aprócska bronztárgy került elő a szélesebb és mélyebb árokból, a pedológiai vizsgálat azonban kimutatta minden eddig feltárt árok szakasz esetében, hogy betöltődésük rövid idő alatt, eseményszerűen történt, azaz minden anyag, amely előkerült belőle, nagyjából egyszerre került oda, így a datálás szempontjából meglehetősen semmitmondó. A római kori anyag jelenléte mindenesetre azt mutatja, hogy a római korban még nyitva voltak az árkok. Figyelembe véve azt az időintervallumot, amely a neolitikum–rézkor–bronzkor (ezekből a korokból vannak leleteink) után a római korig eltelt, igencsak megnő az árkok római kori kialakításának valószínűsége. A betöltés túlnyomóan őskori anyaga nem bír jelentőséggel, túlsúlyát a közeli őskori telep biztosította, no meg az árokásáskor átvágott őskorinak tartható rétegek anyaga.

Kiscsillag utca 14.: Június 12–13-án ezen a telken (Hrsz.: 19909/09) folyt a munka. A 4,3 m széles és 20 m hosszú épületalapon a rétegsor megegyezett a Kiscsillag utca 18–20. szám alatti ásatáson megfigyeltekkel. A Törökkő-dűlői árokrendszer egy újabb elemét sikerült megtalálnunk, amely valószínűleg folytatása lesz a Kiscsillag utca 18–20. szám alatti ásatáson feltárt, egyik egyenes vonalvezetésű ároknak. Az árok szélessége 0,55 m, megmaradt mélysége 0,2 m, de egészen bizonyos, hogy a jelentkezési szint nem azonos az eredeti leásás szintjével.

Kiscsillag utca 18–20.: Február 21. és március 14. között végeztük a feltárást a (Hrsz.: 19910/34–35) 2002 óta védett lelőhelyen. Az altalaj rendkívül magasan, a járószinthez viszonyítva 0,5–0,6 m mélységben jelentkezett. Felszíne egyenetlen, sekély gödrökkel, mélyedésekkel tagolt. É és K felé emelkedik. Ebben a rétegben váltak érzékelhetővé az egyes objektumok, amelyek azonban eredetileg magasabbról indultak. Amint arról már esett szó, a területen már korábban érzékelték a római kori árokrendszer jelenlétét, de a sáv- és pontalapos, valamint kutatóárkos feltárások után most nyílt először lehetőség nagy, összefüggő felületen (500 m²) vizsgálni a jelenséget. Az ásatás során 6 árok hosszabb-rövidebb szakaszát sikerült feltárnunk. A hat árok közül – egy sekély, V-átmetszetű árkocsát leszámítva – öt mély volt, metszetük fordított trapéz alakú. A hat árokból három egyenes vonalvezetésű, három köríves, ez utóbbiak esetében nem sikerült megállapítanunk, hogy az ívek bezáródnak-e, mert túlszaladtak a házalapon, és valószínűleg a Kiscsillag utca alá is elnyúltak. A köríves árkok egymásba vágtak, és vágták őket az egyenes árkok is. Az egyenes árkok tájolása eltérő volt: É–D, ÉK–DNy, és a sekély ároké ÉNy–DK. Az árok lejtése KDK-i volt, vagyis a Duna felé estek. A köríves árkok miatt a territóriumok közötti határjelző szerepet elvetjük és hajlunk a

vizesárok-teória elfogadására, azonban a körívek erre a feladatra nézve sem tűnnek a legcélravezetőbbnek. Az árkok periodizációjára vonatkozóan nincs információnk. A keskeny árkocska talán kilóg ebben az értelemben is a sorból, de összeségében véve az egész jelenség egy nagyon tudatos, egységes rendszernek tűnik, amely egyazon időszakban volt használatban. Az árkok mellett még egy objektum került elő, félig ráásva az egyik egyenes árokra: egy tölcseresen induló, de aztán hengerré szűkülő gödör került elő. Mélységben mindössze az árok aljának szintjéig tudtuk követni, azután olyan erőteljesen tört fel a talajvíz, hogy lehetetlen volt kibontani, így az sem derült ki: van-e bélése. Az objektum korára nézve nincs adatunk, stratigráfiai megfigyelések alapján újabb korinak kell lennie, ráásták a római árokra, és betöltéséből hiányzott az árkokat betöltő anyag, helyette a fentebbi rétegből származó földet találtunk. Valószínűleg a korábban a területen működött kerteszethez lehetett köze.

BUDAI BALOGH TIBOR

55. Budapest, III. Ladik utca 7–11.

B, Ró

2006. július 3–19. között szondázó jellegű feltárást folytattunk a területen (Hrsz.: 19254/6–7–8), majd július 31. és augusztus 18. között megelőző feltárást. A szondázás során 3 kutatóárkot húztunk. Az altalaj fölötti réteg az egész területen elpusztult, helyén újkori feltöltést találtunk. A területen az úgynevezett Ladik utcai temető újabb részletét tártuk fel. A temetőt egy a Duna felé igyekvő patak vágta át. A patak mindkét partján találtunk sírokat. Az egyik – egyébként II. Constantius-kisbronzal datált – sír kétségkívül rabolatlan volt, a csontváz részei mégis szokatlanul szétcsúsztak. Ez a sír annak köszönhette viszonylagos épségét, hogy kellőképpen lemélyítették. A sírgödrök zöme azonban magasabban zárult, ezek tartalmát a víz fellazította, majd visszahúzódásakor a patak völgybe húzta. A patak völgy tömve volt anatómiai rendjét vesztett embercsonttal, az egykori sírok téglá és kő építőanyagával, valamint a néhai sírmellékletekkel (hagymafejes fibula, üvegedény, kései mázas kerámia, besimított kerámia). A patak völgy anyaga egyértelműen kései. A patak völgyön kívül még egy természetes úton kialakult árok húzódott a területen, amely DNy felől futott be az ásatási területre. Az árok bizonyosan nem vízelvezetésre szolgált. Egyelőre ismeretlen okból a rómaiak feltöltötték ezt az árkot valamikor a 2. sz. folyamán, majd a 4. században ugyanúgy beletemetkeztek, mint a környező terület homokos altalajába. A duzzadó agyag, amellyel feltöltötték az árkot, tökéletesen ellenállt a víz pusztító erejének, a benne talált sír teljesen ép állapotban maradt meg. Az árok betöltésének tetején Antoninus Pius egy dupondiusa került elő. A betöltés teljes vertikumából őskori (bronzkori) leletek is előkerültek, őskori objektumot azonban itt nem találtunk. Mindenesetre jól ismert előttünk az

urnamezős kultúra népének jelenléte a Szentendrei út ezen szakaszának mindkét oldalán. A patak átvágta a betöltött árkot, amely tény ugyancsak alátámasztja a patak későbbi működését. A korai anyag (árok), illetve a kései anyag (patak völgy) markánsan elkülönül egymástól. Az árok betöltésének teljes eltávolítását követően még egy sírt találtunk az árok aljában, amelyben egy jó megtartású, nyújtott helyzetben lehelyezett csontváz feküdt. Érdekessége, hogy bal bokájára egy kisméretű (gyermek?) koponyát helyeztek. Miután semmiféle melléklete nem volt, datálása csak deduktív módon történhet. Figyelembe véve, hogy a betöltésben talált másik sírhoz képest ez a sír több mint egy méterrel mélyebben került elő, nem valószínű, hogy egyidejűleg ásták le őket. Valószínűbb, hogy a sír még az árok feltöltése előtt létesült, tehát 1–2. századi, esetleg korábbi, őskori.

BUDAI BALOGH TIBOR

56. Budapest, III. Miklós tér 5.

Ró

2006. február 21. és március 31. között a telken (Hrsz.: 18439) álló általános iskola felújítási és bővítési munkáit megelőző feltárást folytattunk az iskolaudvaron. A szomszédos telken az Alternatív Közgazdasági Gimnázium bővítése során 2003-ban Németh Margit és Kirchhof Anita folytattak leletmentést. Ekkor a tervezett cölöpalapok helyét tárhatták fel. Ásatási tapasztalataik alapján biztosan számíthattunk arra, hogy a római kori katonai tábor körül kialakult városias jellegű település – a canabae – újabb részleteit sikerült feltárnunk. Arra is számítottunk, hogy a 18–19. sz. közepe között ezen a területen használatban lévő evangélikus temető felszámolatlan sírjainak feltárása fogja munkánkat lassítani. Összesen 34 K–Ny-i tájolású fakoporsós, csontvázas sírt tártunk fel és dokumentáltunk. A sírokat már nagyrészt az igen magasan jelentkező római rétegekbe ásták. Az ásatás folyamán a megtalált római kori falak esetében többször észlelhettünk falkiszedéseket. Feltételezhető, hogy ezek egy részéért az egykori sírásók tehetők „felelőssé”, akik a továbbbásás érdekében kénytelenek voltak az őket akadályozó kőfalakat elbontani. A sírokon kívül nagy pusztítást végeztek a rétegekben az 1950-es években létesített hőközpont innen kivezetett csöveinek betonteknői is. Az említett magasan jelentkező római réteg legfelső része, egy 60–90 cm vastagság között változó, némelykor erősen átégett, szétterült omladékréteg, amely a terület római korának legkésőbbi időszakához tartozhat. Ezen rétegeket leginkább az 1. árokban tudtuk megfigyelni. A 2. árokban ezek a planírrétegek kevésbé voltak érzékelhetőek, ellenben itt, néhány, az ezekkel a rétegekkel nagyjából azonos időrendi helyzetben lévő kései falcsonkot, illetve a hozzá tartozó járósínt maradványait sikerült megfigyelni. A leletanyag jelenlegi feldolgozottsági szintjén ezeket a rétegeket és a hozzájuk rendelhető objektumokat csak becslésszerűen tudjuk datálni: az ásatási terület legkésőbbi római jelenségei va-

lamikor a Kr. u. 3. századra tehető. A vastag planírréteg alatti, már vékonyabb rétegzettség már egy korábbi időszak ugyancsak omladék- és járósíntétegeiként értelmezhető. Ezekben több esetben freskótörmelékkel erősen kevert „gócok” is mutatkoztak, melyekből azt a következtetést vonhattuk le, hogy a területen egykoron reprezentatívabb, falfestményekkel díszített épületek is álltak. A 2. árok K-i felében felbukkant egy sötétszürke agyagtégla, amelyet egy több sorból kialakított kőfalra alapoztak. A fal mentén belső osztófalak indítását is megfigyelhettük. Az egykori épület felmenő, járósínt feletti falait tehát vályogtéglaalakították ki, melyek belső oldalán mind a terrazzopadló, mind a fal belső vakolt és festett (freskós) indítását megfigyeltük. Az egykori freskós helyiség feltételezett belső oldalán igen nagy mennyiségű freskótöredék (több helyen növényi motívumok részletével) igazolta az épület reprezentatív voltát. Az említett agyagtégla faltól Ny-ra ezzel összefüggő falkonstruksióként tovább folytatódva (sajnos itt már agyagtégla nélkül) egy további helyiség zárófalai bontakoztak ki, melyek legnagyobb meglepetésünkre egy teljesen ép, igen jó megtartású vörös terrazzopadlót öveztek körbe. Mivel a két árok közötti szakasz feltárására nem volt lehetőség, ezért jelenleg még nehezen értelmezhető, hogy milyen viszonyban állnak a 2. árok falai az 1. árokban talált falakkal. Szerencsés módon ugyanis itt is sikerült egy hosszabb K–Ny-i falszakaszt és az abból lecsatlakozó belső osztófalak részletét feltárni. Véleményünk szerint itt már egy újabb épület részletéről lehet szó. Noha ezen épület tájolása megegyezik az előzőével, a falak alapozása más technikával készült és kissé gyengébb minőségű a 2. árokéhoz képest. Az egyik kisebb helyiségben szintén megtaláltuk a padlót, itt azonban nem terrazzot, hanem egyszerűbb, döngölt agyagpadlót alkalmaztak. Noha a relatív kronológiai helyzet és talán a leletanyag is azt sugallja, hogy mindkét épület valamikor a Kr. u. 2. sz. folyamán létesült és volt használatban, az nem kizárt, hogy ezen időszakon belül viszont már eltérő kronológiájúak. A két árok közti eltérés eltűnik, ha a falak alatti legkorábbi rétegeket vesszük szemügyre: a falakat mindkét árokban egy kb. 20–30 cm vastagságú vályogtégla-törmelékes, elplanírozott omladékrétegbe alapozták. Ez a réteg a terület legkorábbi, még fából és vályogból épített létesítményeinek elbontott/leomlott és szétterített (feltehetően egy tudatos tereprendezés által kialakított) jelenségeként értelmezhető. Alatta feltártuk a sötétbarna őshumuszba beleásott egykori építmények gerenda alapárkait és cölöplyukait is.

A legkorábbi építmények datálásához a Kr. u. 1. sz. utolsó évtizedeire tehető importkerámiák töredékeinek jelenlétén kívül az ismert történeti adatokat is felhasználhatjuk segítségként. Eszerint a környéken Kr. u. 73-ban egy segédcsoport tábort létesített, továbbá 89-ben egy legio idehelyezésével elkezdtek annak táborát is építeni. Ezek alapján a cölöpszerkezetes építményeket valamikor a Kr. u. 80-as 90-es években létesíthették, elbontásuk